

## **Európa efektívne využívajúca zdroje**

### Resource efficient Europe<sup>1</sup>

Európska únia už dokázala, že dosiahnuť pokrok v oblasti efektívnosti využívania zdrojov je možné. V celej EÚ sa recyklácia začala stávať bežnou súčasťou života podnikov aj domácností. Od roku 1990 sa znížili emisie skleníkových plynov v EÚ o viac ako 10 %, pričom rast hospodárstiev dosiahol približne 40 %. Závislosť EÚ na fosílnych palivách sa znižuje v dôsledku zvyšovania energetickej účinnosti a rozvoja alternatívnych riešení.

Európa efektívne využívajúca zdroje je jednou zo siedmich hlavných iniciatív v rámci Stratégie Európa 2020, ktorej cieľom je dosiahnuť inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast. Cieľom tejto hlavnej iniciatívy je vytvoriť rámec pre politiky na podporu posunu smerom k nízkouhlíkovému a zdrojovo efektívnemu hospodárstvu. Tento posun nám pomôže:

- zvýšiť hospodársku výkonnosť a zároveň znížiť využívanie zdrojov;
- identifikovať a vytvoriť nové príležitosti pre hospodársky rast a väčšiu mieru inovácií a zvýšiť konkurencieschopnosť EÚ;
- zabezpečiť bezpečnosť dodávok základných zdrojov;
- bojovať proti zmene klímy a obmedzovať dôsledky využívania zdrojov na životné prostredie.

Prírodné zdroje sú nevyhnutným predpokladom fungovania európskeho aj celosvetového hospodárstva a základom kvality nášho života. Medzi tieto zdroje patria suroviny, ako napr. palivá, minerály a kovy, ale aj potraviny, pôda, voda, vzduch, biomasa a ekosystémy. Tlak na prírodné zdroje narastá. Ak budú súčasné trendy pokračovať, očakáva sa, že do roku 2050 sa počet obyvateľov v celosvetovom meradle zvýši o 30 %, na približne 9 miliárd ľudí. Obyvatelia rozvojových a rýchlo sa rozvíjajúcich krajín budú oprávnené túžiť po

---

<sup>1</sup> Príspevok vznikol v rámci projektu VEGA 1/0906/12 Technologická zmena, dobiehanie a ekoeфекtívnosť: rast a konvergencia v krajinách EÚ. Doba riešenia projektu: 2012 - 2014

blahobyte a úrovni spotreby, ktoré sú príznačné pre rozvinuté krajiny. Ako sme boli svedkami v uplynutých desaťročiach, intenzívne využívanie svetových zdrojov vyvoláva tlak na našu planétu a ohrozuje bezpečnosť zásob. V budúcnosti už nebude možné využívať prírodné zdroje rovnakým spôsobom, ako sa to robí v súčasnosti.

Odpoveď na tieto zmeny v podobe zvýšenia efektívnosti využívania zdrojov bude mať pre zabezpečenie rastu a pracovných príležitostí v Európe zásadný význam. Povedie k vytvoreniu značných ekonomických príležitostí, zvýši produktivitu, zníži náklady a zvýši konkurencieschopnosť. Je potrebné vyvíjať nové produkty a služby a hľadať nové spôsoby znižovania vstupov, minimalizovania množstva odpadu, zlepšovania hospodárenia so zásobami zdrojov, zmeny modelov spotreby, optimalizácie výrobných procesov a metód riadenia a podnikania, ako aj zlepšovania logistiky. To všetko pomôže stimulovať technologickú inováciu, podporí zamestnanosť v rýchlo sa rozvíjajúcom odvetví ekologických technológií a podporí obchod v EÚ, vrátane vytvárania nových trhov pre export, a prinesie spotrebiteľom prospech prostredníctvom udržateľnejších výrobkov.

Efektívnejšie využívanie zdrojov nám pomôže dosiahnuť mnohé ciele EÚ. Bude kľúčom k dosiahnutiu pokroku pri riešení problémov vyplývajúcich zo zmeny klímy a pri dosiahnutí cieľa, ktorým je zníženie emisií skleníkových plynov v EÚ do roku 2050 o 80 až 95 %. Je nevyhnutné pre ochranu cenných ekologických aktív, služieb, ktoré sú s nimi spojené, a kvality života terajších aj budúcich generácií. Pomôže nám zabezpečiť silné a udržateľné odvetvia poľnohospodárstva a rybného hospodárstva a posilniť potravinovú bezpečnosť v rozvojových krajinách. Znižovaním závislosti na čoraz vzácnejších palivách a materiáloch a zvyšovaním efektívnosti využívania zdrojov môžeme takisto zvýšiť bezpečnosť dodávok surovín v Európe a prispieť tak k tomu, aby sa hospodárstvo EÚ stalo odolnejším voči budúcim nárastom cien energií a komodít vo svete.

Vízia toho, aká by Európa mohla byť v roku 2050, a dlhodobý politický rámec, to všetko môže pomôcť jasne nasmerovať podniky a investorov. Je dôležité zvýšiť dôraz na opatrenia, ktoré treba v nadchádzajúcich desiatich rokoch prijať, aby sa Európa dostala na správnu cestu a aby sa proces transformácie urýchlil. Aby sme mohli využívať výhody vyplývajúce z nízkouhlíkového a zdrojovo efektívneho hospodárstva, je potrebné splniť tri podmienky:

- *po prvé*, musíme vyvíjať koordinovanú činnosť v širokej škále politických oblastí a táto činnosť musí byť politicky zviditeľnená a podporovaná.

- *po druhé*, v dôsledku dlhých období realizácie investícií musíme konať rýchlo. Hoci niektoré opatrenia budú mať pozitívny vplyv na rast a pracovné príležitosti v krátkodobom horizonte, iné si vyžadujú investície vopred a majú dlhodobú návratnosť, pritom však budú znamenať skutočný prínos pre hospodárstvo EÚ v budúcich desaťročiach.
- *po tretie*, musíme spotrebiteľom umožniť, aby prešli na taký spôsob spotreby, pre ktorý bude príznačné efektívne využívanie zdrojov, podnecovať k neustálym inováciám a zabezpečiť tak, aby sa nepremárnili úspory dosiahnuté vďaka zvýšeniu efektívnosti.

Komplexný a navzájom prepojený prístup potrebný na vytvorenie Európy efektívne využívajúcej zdroje možno dosiahnuť len za pomoci súboru politík, ktoré optimalizujú synergie a riešia prípady vyžadujúce kompromisné riešenia medzi jednotlivými oblasťami a politikami.

### **Typické príklady synergií**

- pracovné miesta vytvorené v sektoroch, ktoré majú súvislosť s udržateľným rastom, sú často bezpečnejšie, majú vysoký potenciál pre export a pre vytváranie ekonomickej hodnoty,
- opatrenia týkajúce sa zmeny klímy a energetickej účinnosti môžu viesť k zvýšeniu energetickej bezpečnosti a k zníženiu náchylnosti na vznik ropnej krízy,
- nízkouhlíkové technológie znižujú emisie a ich prínosom často býva aj zvýšenie kvality vzduchu, zníženie hladiny hluku a zlepšenie verejného zdravia,
- dane a subvencie týkajúce sa používania energie alebo iných zdrojov možno použiť tak na usmernenie správania spotrebiteľov vedúceho k nižšej a efektívnejšej spotrebe, ako aj na reštrukturalizáciu verejných financií v zmysle menšej orientácie na zdanenie práce; to všetko bude mať priaznivý vplyv na tvorbu pracovných príležitostí a na hospodársky rast,
- zvýšenie miery recyklácie bude viesť k zníženiu tlaku na dopyt po primárnych surovinách, umožní to opätovne používať cenné materiály, ktoré by v opačnom prípade zostali nevyužité, a znížovať spotrebu energií a emisie skleníkových plynov pri ťažbe a spracovaní surovín,

- zlepšováním návrhov výrobkov sa môžu znížiť nároky na energie a suroviny a dané výrobky sa môžu stať trvanlivejšími a ľahšie recyklovateľnými. Zároveň je to aj podnet pre inovácie, vytváranie podnikateľských príležitostí a nových pracovných miest,
- zlepšováním energetickej účinnosti sa znižuje najmä potreba vyrábať energiu a potreba budovať infraštruktúru. Tým sa zas znižuje tlak na pôdne zdroje.

### **Potreba spoločného rozhodovania**

Z níženie spotreby energií v EÚ o 1 % by znamenalo, že by sme nepotrebovali ekvivalent 50 uhoľných elektrární alebo 25 000 veterných turbín. Je potrebné, aby politiky zamerané na efektívne využívanie zdrojov primerane riešili prípady vyžadujúce kompromisné riešenia. Aby sme mohli dospieť k správnym rozhodnutiam, a to tak v súčasnosti, ako aj v dlhodobejšom horizonte, musíme brať do úvahy všetky aspekty spôsobu, akým prírodné zdroje využívame, vrátane hodnotového reťazca, a kompromisy medzi jednotlivými prioritami. Keď budú mať tvorcovia politik k dispozícii informácie potrebné na posúdenie jednotlivých možností, pomôže im to pri rozhodovaní kam zamerať úsilie. Uvádzame niekoľko príkladov:

- ak sa nebudú ďalej uplatňovať nápravné opatrenia, kroky vedúce k jednostrannému zníženiu emisií skleníkových plynov na domácej úrovni môžu mať vplyv na konkurencieschopnosť energeticky náročných priemyselných odvetví a môžu viesť k tomu, že výroba a s tým spojené emisie skleníkových plynov a zamestnanosť sa presunú do zahraničia,
- výrobné procesy „just-in-time“ vedú k znižovaniu spotreby energie potrebnej na skladovanie výrobkov v skladoch, avšak zároveň môžu klásť vyššie nároky na dopravu. To môže platiť aj pre zber odpadu a recykláciu,
- zavádzaním ekologických vozidiel sa síce znižuje využívanie fosílnych palív, ale zvyšuje sa potreba elektrickej energie a určitých surovín, pričom zásobovanie niektorými z týchto surovín je obmedzené a ich výskyt sa sústreďuje v malom počte geografických oblastí (napr. vzácne zeminy potrebné pre elektronické komponenty a palivové články, lítium na výrobu batérií),

- pôda využívaná na produkciu potravín môže „konkurovať“ pôde využívanej na produkciu energie, pričom oba tieto druhy pôdy môžu „konkurovať“ pôde, podporuje biodiverzitu alebo
- materiály slúžiace na zlepšenie izolácie výrazne znižujú spotrebu energie potrebnej na vyhrievanie budov, avšak ich výroba môže byť energeticky náročnejšia,
- rozširovaním využívania jadrovej energie sa znižujú emisie uhlíka, avšak je potrebné ďalej zvyšovať jadrovú bezpečnosť, zlepšovať nakladanie s odpadom a presadzovať nešírenie jadrových zbraní,
- odsoľovanie môže byť riešením pre problémy so zásobovaním vodou, avšak môže zvyšovať spotrebu fosílnych palív a emisie skleníkových plynov.

## **Záver**

Sústredenie sa na efektívnosť využívania zdrojov pri tvorbe politiky je pre EÚ nevyhnutnosťou a zároveň aj príležitosťou. Táto hlavná iniciatíva stanovuje rámec, ktorý má pomôcť zabezpečiť, aby dlhodobé stratégie v oblastiach, ako je energetika, zmena klímy, výskum a inovácie, priemysel, doprava, poľnohospodárstvo, rybné hospodárstvo a environmentálna politika, prinášali výsledky, pokiaľ ide o efektívnosť využívania zdrojov.

## **Použitá literatúra:**

1. OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV „Európa efektívne využívajúca zdroje“ – hlavná iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0021:FIN:SK:PDF>
2. VIDOVÁ, J. 2014. Hospodárska politika Európskej únie : vybrané problémy. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. 357 s. ISBN 978-80-225-3722-3.

## **Kontaktné údaje**

Ing. Jarmila VIDOVÁ, PhD.  
Katedra hospodárskej politiky  
Fakulta národohospodárska  
Ekonomická univerzita  
Ulica: Dolnozemska cesta č. 1  
851 04 Bratislava  
Štát: Slovenská republika  
email: vidova@euba.sk